

A les armes, periodistes!

Quan fa un any Rússia es disposava a annexionar-se Crimea, les seves emissions televisives –que retrataven els manifestants que acabaven de derrocar el règim d’Ucraïna com una turba neonazi– van suavitzar les justificacions de la península amb tanta efectivitat com un assalt d’artilleria. El mes següent, quan els rebels que tenen el suport de Rússia van ocupar Donetsk, a l’est d’Ucraïna, un dels seus primers actes va ser prendre el control del centre de televisió i substituir els programes ucraïnesos pels russos, prèviament vetats.

La maquinària propagandística del Kremlin ha estat un element clau de la *guerra híbrida* que Rússia ha dut a terme a Ucraïna i ha contribuït a consolidar el suport de Vladímir Putin al seu país. Però aquesta propaganda s’estén molt més enllà. Arriba fins als països de l’est d’Europa a través de serveis de televisió que ofereixen als espectadors agradables barreges d’entreteniment amanides amb pessics de notícies falses. S’estén cap a l’oest amb organitzacions com RT (abans Russia Today), una cadena de notícies amb suport pel Kremlin que emet en anglès, castellà, francès i alemany, o suplementos dissenyats acuradament al *New York Times* o al *Daily Telegraph*. De vegades, introdueixen la seva propaganda d’amagat en publicacions respectables del país, quan editors ingenus o curts de temps reproduïxen, sense saber-ho, desinformació russa. Mentrestant, els trolls del Kremlin enverinen fòrums de debat en línia i xarxes socials.

Els països situats a la línia del front de la “instrumentalització de la informació” de Moscou, en paraules dels analistes Peter Pomerantsev i Michael Weiss, ja fa temps que intenten cridar l’atenció sobre aquest problema. Finalment, la Unió Europea comença a fer-ne cas. S’esperava que els caps de Govern, reunits a Brussel·les en tancar l’edició, demanessin a Federica Mogherini, cap de la diplomàcia europea, d’elaborar un pla, abans del juny, per contrarestar les “campanyes de desinformació” de Rússia. Abans d’això, la UE establirà

Europa arriba tard a la guerra informativa amb Rússia.

Reproduït amb permís de

un equip de treball (conegut com a “caçamites”) encarregat de controlar els mitjans russos, identificar falsedats evidents i publicar-ne correccions.

Ucraïna combat la propaganda russa amb atacs informatius propis. Aquest és un terreny incòmode per a Europa. Si ja costa prou bastir una resposta col·lectiva a les temeritats militars russes, la lluita informativa encara és un món més rebuscat. Els reptes que afronta la Gran Bretanya a l’hora de contrarestar la desinformació d’RT són diferents que els dels Estats bàltics, amb minories russòfones, o els d’Ucraïna, destrossada per la guerra, subjecte de les mentides russes més insidioses. Que la UE s’hagi vist obligada a actuar, per bé que tard, ja és un avanç. Però les autoritats europees destaquen que els països han de fer la feina pel seu compte.

N’hi ha que pressionen: al setembre, Estònia iniciarà un canal de televisió generalista destinat a la quarta part de població que parla rus. D’altres tenen idees de més abast: Letònia, amb la minoria russòfona més gran de la UE, ha proposat públicament crear cadenes de televisió panbàltiques. Alguns parlen d’intentar penetrar al mercat rus dels mitjans de comunicació, fortament controlat. El Govern holandès ha finançat European Endowment for Democracy, un *think tank* amb seu a Brussel·les, perquè avalui diverses propostes. Mogherini es llegirà detingudament l’informe que emetin, que s’ha de publicar al maig. El seu equip, però, treu importància a les crides ambicioses d’actuació: els grans plans que requereixen un finançament elevat, afortunadament, no són moda a Brussel·les.

En canvi, les idees que se sospesen són sensates, per bé que petites: que els organismes reguladors de cada país estiguin en contacte, construir xarxes de periodistes fiables i, en països en risc, donar suport als qui fan bon periodisme. Un exemple que se sol citar és Hromadske, un canal de televisió ucraïnès en línia que va sorgir de les protestes de Maidan. La UE també intentarà, d’alguna manera, difondre més bé el seu missatge: els euròcrates admeten que Rússia està més ben armada a l’hora d’explicar qüestions com els acords de lliure comerç.

Entremig de tot plegat, hi ha la por que duguin a terme respostes matusseres. El perill més gran és a Ucraïna, on les autoritats han assetjat i deportat periodistes russos i han frustrat la premsa internacional amb les seves pròpies ocultacions. El Govern està acabant d’elaborar Ukraine Tomorrow, un canal destinat a passar comptes amb RT, que els periodistes temen que es rebaixarà als seus estàndards. En d’altres indrets també hi ha hagut dificultats. L’any passat Letònia i Lituània van prohibir temporalment cadenes russes. A la Gran Bretanya RT ha discutit amb Ofcom, l’organisme regulador dels mitjans de comunicació. Hi ha qui vol que la UE amplii la llista de denegació del visat perquè inclogui més magnats i periodistes.

Els canals russos han d’obeir les lleis locals, òbviament. Però els europeus haurien d’anar molt en compte amb la concessió de victòries propagandístiques fàcils a Putin. Contra els mitjans russos, amb un finançament generós, la fraccionada i escurada Europa sempre ho tindrà difícil: un oficial nord-americà diu que la batalla és com fer servir una cullereta de cafè per treure palades de neu. Però els valors europeus com la llibertat d’expressió i el compromís amb la veritat encara són poderosos, com bé saben els ucraïnesos. La millor esperança d’Europa rau a fomentar-los a plena veu. Si els intents de contrarestar la desinformació volen arribar a bon port, han de demostrar la falsedat de l’oferta més descarada de Rússia: que no és veritat el que expliquen, sinó un simple popurri postmodern de perspectives.

Traducció d’Arnau Figueras